

Motion till riksdagen

1988/89:A268

av Berndt Ekholm m.fl. (s)

Invandrarakademikernas arbetsmarknadssituation

Arbetsmarknaden är idag överhettad inom många områden. Näringslivet ropar efter arbetskraft. Detta gäller i särskilt hög grad akademiker, som civilingenjörer, civilekonomer, dataexperter, läkare m.fl. yrkesgrupper.

Trots det goda arbetsmarknadsläget är arbetslösheten bland invandrare och flyktingar hög, 1987 4,5% mot arbetsmarknadsgenomsnittet 1,9%. Detta gäller även akademikergruppen. Ser vi till relevanta arbetsuppgifter i förhållande till utbildning/kompetens är situationen för akademikerna särskilt svår. Uppskattningsvis endast var femte, som har jobb, arbetar inom sitt eget fack.

I invandrarakademikergruppen finner vi dem med utländsk examen, som varit länge i landet och är svenska medborgare, men också nyanlända flyktingar. Till gruppen hör också de som har avlagt svensk högskoleexamen. Men det hjälper inte alltid. Arbetslösheten och "felsysselsättningen" är betydligt större hos dem än hos de infödda svenskarna.

Någon statistiskt säker kartläggning finns inte. Vi känner inte invandrarernas yrkesfördelning och om de arbetar i det yrke de är utbildade för. Vi känner inte heller arbetslösheten särskilt väl i akademikergruppen. Bristen på fakta har lett till att den nybildade intresseorganisationen SIPA i en enkät har kartlagt situationen bland sina egna medlemmar.

SIPA, Swedish International Professional Association, är en riksorganisation, vars syfte är att tillvarata invandrarakademikernas intresse, bidra till att förbättra arbetssituationen samtidigt som samhällets olika sektorer uppmärksammas på det resursslöseri, som det innebär att inte använda den högutbildade arbetskraften inom de yrken den är utbildad för.

Av enkäten, som besvarats av drygt 100 medlemmar och som snart kommer att publiceras, framgår bl.a., att drygt 70% i sitt hemland har arbetat inom det yrke de utbildats för. Drygt 20% har i Sverige ett kvalificerat arbete som motsvarar deras utbildning. Drygt 30% har uppgivit, att bl.a. frånvaron av tillräckligt meriterande svensk arbetslivserfarenhet av arbetsgivaren framhållits som hinder för att få ett sökt arbete. 35% anser, att arbetsgivare är negativt inställda till utländsk utbildning. Drygt 50% är inte nöjda med utformningen av svenskundervisningen. Över 60% anser, att deras kunskaper i svenska behöver förbättras.

Invandrarakademikerna har alltså mycket svårt att kunna tillgodoräkna sig sin utländska utbildning oavsett hur bra man behärskar svenska språket. Det hjälper inte att bygga på med kompletteringskurser. Inte ens en komplett svensk utbildning räddar situationen. Arbetsgivarna är mycket skeptiska,

särskilt till invandrare från öststaterna och de arabisktalande länderna. Inte ens läkar- eller datakompetens, civilingenjör- eller civilekonomexamen förbättrar möjligheterna till anställning på ett märkbart sätt.

I SIPA-enkäten uppgav mer än 25% trespråkighet utöver eget modersmål och svenska. Drygt 80% talar engelska. Inte heller denna kompetens tas till vara inom exportföretagen eller offentlig verksamhet, där flerspråkighet är önskvärd. Nationaliteten tycks avgöra om man kan få ett relevant arbete. Diskrimineringen är tydlig. Hellre en lägre utbildad infödd svensk än en högutbildad utlänning. Tyvärr drabbas i viss utsträckning också andra generationens invandrare med svensk utbildning.

I stället finner vi dessa högutbildade personer inom yrken där låg utbildningsnivå dominerar: sjukvårdsbiträde, städare, diskare, kontorist, busschaufför och liknande. I första hand kommer man, liksom hela invandrar- och flyktinggruppen, in i bristyrkena. Antalet "felsysselsatta" kan uppgå till flera tusen, kanske t o m över tiotusen. Statistik saknas, som ovan nämnts.

Möjligheterna att få sin utländska utbildning utvärderad och översatt till svenska förhållanden är begränsad på grund av bristande resurser hos UHÄ. Därmed blir det också svårare att tillägna sig rätt kompletterande utbildning för anpassning till svenska förhållanden.

Svenskundervisningen är inte tillfyllest för denna grupp. De efterfrågar intensivkurser och fackspråkskurser.

Invandrarakademikerna är ofta dåligt informerade om hur de skall hantera sin situation i Sverige. Det kan gälla kompletteringsutbildning, bedömning av den egna examens tillämpbarhet, möjligheterna till praktik, letandet efter jobb på rätt nivå osv. Arbetsgivarna är dåligt informerade om utländska utbildningars relevans.

Arbetsintroduktionsinsatserna är bristfälliga och alltför ensidigt inriktade på att lösa de nyanlända flyktingarnas arbetsproblem. De "etablerade" invandrararnas arbetslöshet respektive "felsysselsättning" ägnas för lite tid och intresse.

Ett stort hinder för att få arbete är avsaknaden av yrkeserfarenhet. Praktik kan vara en lösning på detta problem. Det visar en undersökning, som utförts av arbetsförmedlingen i Uppsala. Där utvaldes en grupp invandrare med goda språkkunskaper i svenska. Det ordnades med praktikplatser. Efter praktiktidens utgång fick hälften av försöksgruppen jobb på praktikplatsen eller på annan arbetsplats.

Sysselsättningssituationen för invandrare och flyktingar är således mycket otillfredsställande. För invandrarakademikerna är den oacceptabel. "Felsysselsättningen" är ett samhällsekonomiskt slöseri. Regeringen har för den samlade inflyttningsgruppen vidtagit bl a följande åtgärder: arbetsförmedlingsinsatser, försöksverksamhet med praktik, förhöjt rekryteringsstöd, utbildningsbidrag, utvärdering av utländsk utbildning, databank på AMS.

Vi tvingas ändå konstatera, att denna åtgärds katalog inte är tillfyllest för invandrarakademikerna. En serie ytterligare insatser är nödvändiga och brådskande.

För det första måste invandrarakademikernas arbetsmarknadssituation kartläggas, så att en säker grund för rätt insatta åtgärder kan skapas.

UHÄ:s utvärdering av utländska utbildningar måste påskyndas. Resurser-

na måste byggas ut. Informationen till nyanlända och "gamla" arbetslösa eller "felsysselsatta" invandrarakademiker behöver förbättras liksom till arbetsgivarparterna.

Mot. 1988/89
A268

Fler specialkurser som kompletteringsutbildning är angeläget att åstadkomma.

Svenskundervisningen måste byggas ut med fackspråkskurser samt intensivkurser riktade till akademiker. Det bör också övervägas hur invandrarens kompetens i det svenska språket skall dokumenteras och redovisas i samband med anställningsansökan.

Men allra viktigast är att lösa praktikfrågan. Det är lite av nyckeln till framgång. Får arbetsgivaren möjlighet att följa arbetstagaren under viss tid och bedöma hans/hennes förmåga ökar utsikterna till anställning på ett avgörande sätt. Därför är det angeläget att ett system för praktikförmedling utformas med stöd bl.a. från länsarbetsnämnderna. Inom den offentliga sektorn fordras särskilt omfattande insatser.

Ett särskilt projekt för att marknadsföra vad invandrarakademikerna kan bidra med på den svenska arbetsmarknaden är motiverat.

Det är nödvändigt, att statsmakterna snarast gör en ordentlig genomgång av invandrarakademikernas situation.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förbättra arbetsmarknadssituationen för invandrarakademikerna.

Stockholm den 25 januari 1989

Berndt Ekholm (s)

Karl-Erik Svartberg (s)

Erkki Tammenoksa (s)

